

v.l.n.r. Edwin Goedegebuure, Wim van Wageningen, Anna Zwijnenburg en Paul Crijs. Geitenhouder Van Wageningen zet zijn mest af naar zes akkerbouwers in de buurt. Enkele van hen gaan nu ook grasklaver voor hem telen.

Geitenmest verbindt ondernemers

Zes akkerbouwers en een geitenhouder uit Flevoland vormen een bijzonder samenwerkingsverband. Naast het afnemen van mest en het leveren van stro, experimenteren de akkerbouwers met grasklaverteelt voor ruwvoer. “Er wordt veel gepraat over samenwerking tussen veehouderij en akkerbouw, maar het lukt alleen als je begrip hebt voor elkaars belangen.”

‘Hoezo is mest een kostenpost voor jou?’, dacht akkerbouwer Edwin Goedegebuure toen hij tien jaar geleden het businessplan van Wim van Wageningen zag. Van Wageningen stond aan de vooravond van het opzetten van zijn melkgeitenhouderij in Lelystad. Omdat hij een bedrijf kocht zonder grond, moest hij al zijn voer aankopen en de mest — tegen een flinke vergoeding — laten afvoeren. Dat laatste liet Goedegebuure niet los, omdat hij in de mest een waardevol product zag voor zijn bodem. Het werd de kiem van een langdurige samenwerking, want in de afgelopen tien jaar nam Goedegebuure jaarlijks een deel van de mest af. Een collega-akkerbouwer volgde later zijn voorbeeld.

Inmiddels is het bedrijf van Van Wageningen gegroeid naar 1.800 dieren en moet hij ieder jaar 2.000 ton mest zien af te zetten. Dat kan niet allemaal naar de twee akkerbouwers. Met behulp van bevriend adviseur Anna Zwijnenburg lukte het echter om nog drie akkerbouwers te vinden die de mest op waarde weten te schatten. Hij is er blij mee. “Ik vind het mooi dat mijn mest hier in de regio een goede bestemming krijgt. Nu ik mijn bedrijf op de rit heb staan, wil ik meer werk maken van duurzaamheid. Een belangrijk onderdeel daarin is het sluiten van kringlopen, of in ieder geval meer zaken doen in de regio. Ook de akkerbouwers waarmee ik samenwerk, vinden dat belangrijk. Nu koop ik nog veel luzerne aan via de fouragehandelaar en dat kan

overal vandaan komen. Bovendien wisselt de kwaliteit nog wel eens. Als je het van dichtbij haalt, heb je daar beter grip op. Vandaar dat ik tegen de akkerbouwers heb gezegd: jullie hebben verstand van plantenteelt. Kunnen jullie geen grasklaver voor mij telen?”

Klaver is brutaal

Dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Want hoe pak je de teelt van grasklaver aan, welke hoeveelheid en kwaliteit komt er in de baal en welke afspraken maak je over bemesting en verpleging? Zomaar een paar vragen. En andersom: welke vergoeding moet er tegenover staan? Want je zult een paar teelten wintertarwe moeten compenseren. Goedegebuure: “Het is heel simpel: het antwoord weten we niet. Ons uitgangspunt is dat iedereen er happy mee moet zijn, anders gaat het toch niet werken. We zullen eerst moeten experimenteren. Natuurlijk hebben we wel ruwe berekeningen gemaakt, maar hoe het financieel precies uitpakt, zal gaandeweg moeten blijken. Je moet het gewoon een paar jaar doen.”

Dat experimenteren en uitzoeken gaat niet vanzelf. Dat realiseren de betrokken ondernemers zich goed. Vandaar dat ze adviseur Zwijnenburg gevraagd hebben om de groep voorlopig te blijven begeleiden. Zij zorgt ervoor dat de ondernemers even weer bij elkaar komen op momenten dat er overleg nodig is.

Ook brengt ze haar kennis en ervaring in en zoekt zaken uit.

Zwijnenburg heeft drie verschillende grasklavermengsels geselecteerd met daarin maximaal 7 kilo klaver: “Daarmee zitten we al niet hoog. Klaver is op de polderklei namelijk vrij brutaal en heeft het gewenste aandeel in de zode gauw te pakken. Gezien de opkomst kan de hoeveelheid zaaizaad zelfs nog wel verder omlaag.” De groep is ook gaan kijken bij een biologische melkveehouder, die al langer ervaring heeft met grasklaver. De teelt steekt best nauw. Het product mag niet te bladrijk zijn en er moet netjes gewerkt worden. Van Wageningen: “Er mag geen mest en grond in de wiers terecht komen, want een geit is daar nog gevoeliger voor dan een koe.” De geitenhouder is heel benieuwd naar de drogestofopbrengst en de voederwaarde. Van elk mengsel en elke snede laat hij een monster nemen, om te kijken welk mengsel het best voer oplevert. Hij laat het gras persen en wikkelen, zodat hij eenmaal thuis het voer van verschillende locaties en oogsttijdstippen goed kan mengen. Dat geeft hem grip op het rantsoen. “Dat moet zo constant mogelijk zijn, want daar doen geiten het het best op.”

Drie winters bedekt

Voorlopig zijn er drie akkerbouwers die de teelt oppakken. Goedegebuure is er een van. Hij heeft vrij laat in het najaar gezaaid, ►

De samenwerking

Geitenhouder Wim van Wageningen uit Lelystad werkt samen met een groep van zes akkerbouwers: Paul Crijns, Gert-Jan van Dongen, Edwin Goedegebuure, Jaap Ladders, Coos van Splunter en Fredo Smit. Allemaal ontvangen zij vaste geitenmest op hun bedrijf. In totaal gaat het om ongeveer 2.000 ton mest per jaar. Van Wageningen probeert ook het benodigde stro zoveel mogelijk van de akkerbouwers te betrekken. De weersomstandigheden en de marktprijzen bepalen in hoeverre dat lukt. Drie akkerbouwers van de groep gaan nu ook grasklaver telen voor het geitenbedrijf. Het moet een rust-gewas worden in het bouwplan, als alternatief voor graan. Voor Van Wageningen betekent het dat hij weet wat voor voer hij aankoopt en dat hij verder kan toewerken naar een regionale kringloop.

Mestopslag is een lastig punt voor de groep. Van Wageningen kan de mest beperkt opslaan, waardoor het bij de akkerbouwers lang aan de hoop moet liggen. Zonder verharde opslag, mag die periode maximaal zes maanden zijn.

maar dankzij de milde aanloop van de winter staat de grasklaver er begin januari al goed op. Onder het gras op het 5 ha grote perceel is de klaver al duidelijk zichtbaar. Zijn ideaalplaatje is dat de zode drie winters lang de grond bedekt. "Dit is de eerste winter. Dan gaan we — als het goed is — twee jaar maaien en in de derde winter laat ik het tot februari staan. Mijn grond is net licht genoeg om in het vroege voorjaar te ploegen, bovendien is de bouwvoor tegen die tijd mooi doorworteld. Vooral klaver doet onder de grond heel veel", zegt de akkerbouwer, die al langer ervaring heeft met klaver als groenbemester. Zijn bouwplan biedt voldoende ruimte voor de grasklaver. "Alleen voorafgaand aan poot-aardappelen kan het niet. Daarvoor komt er te veel stikstof vrij. Alleen al uit de zode is dat zo'n 100 kilogram per hectare. Plus wat er verder jaarlijks vrijkomt. Je moet niet vergeten dat we ook al regelmatig geitenmest aanvoeren. Die nalevering gaat gewoon door. Afgelopen jaar heb ik mijn pootaardappelen alleen 30 liter APP meegegeven. Dat was voldoende. De rest komt gewoon uit de oude kracht van de bodem, opgebouwd door regelmatig vaste mest en maximale inzet van groenbemesters." Ook zijn collega Paul Crijs zwerft bij het gebruik van de vaste mest. "Tot ik een veehouder als buurman kreeg, had ik nooit anders bemest dan met kunstmest. Pas toen ik land met hem ging ruilen, merkte ik wat voor verschil het maakt als je regelmatig gras en mest op je grond hebt. Zo'n grasklaver bijvoorbeeld lijkt me ideaal als voorvrucht voor de uien. Mijn ervaring is dat het gewas veel mooier doorgroeit."

Pragmatisch met stro

Naast afspraken over mest en grasklaver,

probeert Van Wageningen ook zijn stro in te kopen bij de akkerbouwers. Afgelopen jaar lukte het om 200 ton, van de in de totaal 330 ton die hij per jaar nodig heeft, binnen het collectief in te kopen. Dat wordt afgerekend tegen de dan geldende dagprijzen. Vaste afspraken over hoeveelheden zijn er niet. Hoeveel stro hij kan aankopen van collega's, wordt per jaar bekeken. Van Wageningen: "We moeten mooi droog stro hebben. Dat staat voorop. Is dat er niet, of de weersvoorspellingen zijn ongunstig, dan betrekken we ons stro via de fouragehandelaar." Ook de akkerbouwers zijn hierin pragmatisch. Sommigen van hen kunnen alle organische stof goed gebruiken en zetten standaard de hakselaar van de combine aan. Anderen laten het van het jaar afhangen of ze stro willen leveren. Is de ondergrond nat, dan zitten ze niet te wachten op zware persen en strowagens op het land en kiezen ze ook voor hakselen.

Mestopslag

De afspraken klinken misschien wat vrijblijvend, maar volgens de ondernemers is dat juist de kracht van de samenwerking. Van Wageningen: "Je hebt een collectief, maar ieder is ook eigen ondernemer. Je moet voldoende ruimte houden. Aan de ene kant moet je een collectieve verantwoordelijkheid voelen, maar je moet je ook blijven afvragen: 'past het bij wat ik voor ogen heb?' Alleen dan werkt het."

Het maakt deze groep bijzonder, vindt Zwijnenburg, "Er wordt veel gesproken over samenwerking tussen veehouderij en akkerbouw en er zijn al veel projecten gekomen en gedaan. Maar veel verder dan mestafzet of landruil komt je niet zomaar. Je moet elkaars

belangen willen zien en de wil hebben om eruit te komen."

Dat wil niet zeggen dat er geen rimpelingen zijn binnen de groep. Zo is de opslag van de vaste mest een lastig punt. Van Wageningen heeft beperkt mestopslag bij huis en dat betekent dat de mest bij de akkerbouwers een langere periode aan de hoop ligt. Zonder mestplaat met gieropvang, mag die periode niet langer dan zes maanden zijn. Het leidde er al toe dat er een hoop vroegtijdig moest worden opgeruimd en zelfs dat er boetes boven het hoofd van de telers hangen. Voor Zwijnenburg reden om contact te leggen met de plaatselijke LTO-afdeling. Die organiseerde een gesprek met de gemeente en het Waterschap om te kijken of er andere oplossingen mogelijk zijn. Zo heeft Vlaams onderzoek bijvoorbeeld aangetoond dat er ook andere mogelijkheden zijn om mest zonder lekverliezen op de kopakker op te slaan. "Wij krijgen de vrijheid om na te denken over goede oplossingen. Het gaat erom dat er geen afspoeling plaatsvindt richting het oppervlaktewater en daar willen wij ons graag voor inspannen. Ook een akkerbouwer heet het liefst zo min mogelijk mineralenverlies." De ondernemers zien wel wat in het aanleggen van een onderlaag van vlasstrooisel, dat het vrijkomende vocht kan opvangen. Vlas neemt veel meer vocht op dan stro. Ook het afdekken van de hoop met een TopTex-kleed lijkt een goed idee, omdat regenwater dan niet in de hoop kan dringen. "Eigenlijk komt het maar op twee maanden extra opslag aan", zegt Van Wageningen.

"Het zou mooi zijn als de wetgeving wat minder strak zou zijn. Als je wilt dat de dierlijke en plantaardige sectoren meer gaan samenwerken dan zul je daar ruimte voor moeten maken." ■